

«Правила написання слів з великої літери згідно з новим німецьким правописом»

У листопаді 1994 року була покликана Віденська Орфографічна конференція. Представники німецькомовних країн прийняли нове зведення правил німецької орфографії. У липні 1996 року уповноважені ФРН, Австрії і Швейцарії підписали міжурядову угоду про встановлення нових правил німецького правопису, які офіційно було введено в дію з серпня 1998 року. Реформа здійснювалася у всіх німецькомовних країнах і була закінчена до 31 серпня 2005 року. У перехідний період дійсними вважалися як старі, так і нові правила правопису.

Завдяки реформі відбулося спрощення складної орфографії сучасної німецької мови. Так, за даними, наведеними в навчальному посібнику «Вдосконалюй свою німецьку мову», Н. Бориско, О. Петрочук, кількість правил було зменшено майже на половину, але кількість слів, яких торкнулися зміни, становить лише біля двох сотень [1]. Реформа торкнулась основних розділів: *співвідношення звуків і букв; іношомовних слів;*

написання слів окремо і разом; написання через дефіс; написання з великої і малої літери; пунктуації й переносу слів. Однак лише в трьох останніх розділах відсутні винятки. Фахівці звертали увагу на те, що і в нових правилах не вдалося позбутися цієї вади. Правопис у німецькій мові здійснюється як відповідно до єдиних правил, так і до окремих винятків із цих правил. Слід зазначити, що реформа правопису не пориває повністю з традиціями, наприклад, німецька мова залишається єдиною в світі, в якій іменники завжди пишуть з великої літери.

Ця особливість орфографії німецької мови завжди викликала інтерес у мовознавців і була предметом дискусій. Які ж зміни внесено в розділ «Написання з великої і малої літери»? На це питання спробуємо відповісти, детально познайомившись з відповідною літературою [1; 2; 3;4].

У сучасній німецькій мові з великої літери пишуть: слова, що стоять на початку речення; ввічливу форму звертання (Höflichkeitsform); власні імена; усі іменники, а також субстантивовані іменники. Спроби

відмовитися від написання в німецькій мові слів з великої літери, насамперед іменників, неодноразово зазнавали невдач. Перевага великої літери для процесу читання вважається, як і раніше, незаперечною.

Відповідно до нових правил, з великої літери пишуть:

- а) іменники в сталих словосполученнях (1);
- б) визначення часу доби після прислівників *gestern, heute, morgen* тощо (2);
- в) прикметники, що мають числове значення (3);
- г) субстантивовані порядкові числівники (4);
- д) субстантивовані прикметники найвищого ступеня порівняння (5);
- є) субстантивовані прикметники в сталих словосполученнях з дієсловом (6);
- є) слова, що означають кольорову гаму або мовну належність (7);
- ж) прикметники у парних словосполученнях, що означають істот (8).

Розглянемо детально кожен з цих випадків:

- 1) Під час написання іменників у сталих слово-

сполученнях слід послідовніше, ніж раніше, дотримуватися основного правила: під час окремого написання слів вживаємо велику літеру. Наводимо найхарактерніші приклади (у дужках подано варіанти написання разом): in Bezug auf, mit Bezug auf; zu Gunsten (zugunsten); zu Lasten (zulasten); Auto fahren, Rad fahren; Schlange stehen, Kopf stehen; Gefahr laufen, Schlittschuh laufen, Eis laufen; in Frage stellen (infrage stellen); außer Acht lassen, in Acht nehmen: Angst haben, Angst machen; Recht sprechen, Recht haben.

Іменники, вжиті з дієсловами sein, bleiben та werden, слід писати з малої літери: Angst haben, але mir wird angst; Bange machen, але mir ist bange; Schuld geben, але schuld sein; er geht Pleite, але er ist pleite.

2) Після прислівників vorgestern, gestern, heute, morgen, übermorgen визначення часу доби за новими правилами пишуть з великої літери: heute Morgen, gestern Abend.

3) Прикметники, що мають числове значення, раніше писали з малої літери. Однак не завжди можна було визначити, чи дійсно числове значення виражає

прикметник. Багато суперечливих випадків написання нефахівцю складно було пояснити.

Так, у словосполученні *alles übrige* прикметник потрібно було писати з малої літери, а у *alles Weitere* – з великої. Відповідно до нових правил, передбачаємо написання з малої літери тільки чотирьох найчастіше вживаних слів *viel, wenig, ein, ander* і їх граматичних форм:

Das haben schon *vieler* erlebt. Die wahren Hintergründe waren nur *wenigen* bekannt. Die *meisten* haben diesen Film schon einmal gesehen. Die *einen* kommen, die *anderen* gehen. Sie hatte noch *anderes* zu tun. Unter *anderem* wurde auch über finanzielle Angelegenheiten gesprochen. Якщо названі прикметники мають нечислове значення, то їх слід писати з великої літери: Sie strebte ganz *Anderes* тобто ganz *Andersartiges*.

Прикметники з вказівним значенням за правилом субстантивованих прикметників слід продовжувати писати тільки з великої літери: Sie sagte das *Gleiche*. Wir haben *Derartiges* noch nie erlebt. Merke dir

Folgendes: ...

4) Порядкові числівники є власне прикметниками. Раніше, якщо їх вживали як субстантивовані прикметники, треба було розрізняти їхнє значення. Якщо мали на увазі числову послідовність, слід було писати малу літеру, в інших (переносних) значеннях – велику. Це правило стосувалося також прикметників *nächst* та *letzt*: Sie fuhr als *erste*/ als *letzte* (тобто *zuerst* / *zuletzt*) ins Ziel. Sie fuhr als *Erste*/ als *Letzte* (тобто als *Siegerin* / *Verliererin*) durchs Ziel.

За новим правописом, відмовились від такої тонкої диференціації за змістом, і відповідно до основного правила субстантивовані порядкові числівники слід писати з великої літери.

5) Як і раніше, з малої літери писатимемо прикметники у найвищому ступені з *am*, до яких можна поставити запитання *wie?* Усі граматичні форми ступенів порівняння таких прикметників, як і раніше, слід писати з малої літери: Der Löwe brüllte laut (*lauter*, *am lautesten*). Dieser Turm ist hoch (*höher*, *am höchsten*). За новими правилами, усі субстантивовані прикметники

пишуть з великої літери: Das ist das Beste, was du tun kannst. Es ist das Beste, wenn du jetzt gehst. Er gab wieder einen Witz zum Besten. Wir haben uns aufs Beste unterhalten. Прикметники у найвищому ступені з прийменником aufs мають подвійні форми написання: aufs herzlichste / aufs Herzlichste.

б) Субстантивовані прикметники, які становили складову частину сталого словосполучення з дієсловом, загальне значення якого неможливо було визначити за окремими словами, раніше писали з малої літери. Нові правила передбачають написання тільки з великої літери. Наприклад: das *Weite* suchen; zum *Guten* wenden; zum *Besten* geben; es ist das *Richtige*, wenn ...; auf dem *Trockenen* sitzen; im *Dunkeln* tappen; nicht das *Geringste* verraten.

Diese Orchideen blühen im *Verborgenen*. Die Sportler übernachteten im *Freien*. Wir sind uns im *Wesentlichen* einig. Daran haben wir nicht im *Entferntesten* gedacht. Sie hat mir die Sachen des *Näheren* erläutert. Wir haben alles des *Langen* und *Breiten* diskutiert.

У словосполученнях, що складаються лише з

прийменника і прикметника (тобто, без артикля або прихованого артикля, що злився з прийменником), зберігається написання з малої літери: von nahem (як von nah); seit langem (як seit immer).

7) Субстантивовані прикметники, що означають кольорову гаму або мовну належність, як і всі іменники, пишуть з великої літери: Ihr Französisch hat einen deutschen Akzent. Sie las den Vertrag französisch vor.

Деякі словосполучення з прийменником викликали гостру дискусію з огляду на те, розглядати їх як іменники чи як прикметники. За новими правилами такі слова належать до іменників, і тому, в основному, їх слід писати з великої літери: Die Ampel schaltet auf Rot. Wir liefern das Gerät in Grau oder Schwarz. In Ostafrika verständigt man sich am besten auf Swahili oder auf Englisch.

8) Прикметники у парних словосполученнях, що означають істот, за новими правилами слід писати з великої літери. Такі парні форми граматично не змінюються: Das ist ein Fest für Jung und Alt. Vor dem Gesetz sind Arm und Reich gleich. Hoch und Niedrig

strömen herbei. Gleich und Gleich gestellt sich gern.

Познайомившись з новими правилами, можемо зробити висновок, що відбулися значні спрощення. Ряд спеціальних правил та винятків було вилучено, щоб зміцнити існуючі основні правила. Загалом потрібно сказати, що тепер ми будемо писати більше слів з великої, ніж з малої літери.

Література:

1. N.Borisko, O.Petrotschuk. Verbessere dein Deutsch. Rechtschreibung des modernen Deutschen.- К.: Ленвіт, 2004.- 95с.

2. Міщенко Л.А. Про новий німецький правопис.- Київ: «Освіта», 1997.- 45с.

3. Christian Stang. Die neue Rechtschreibung.- München: Humboldt-Taschenbuchverlag Jakobi KG, 1996.- 96S.

4. Klaus Heller. Rechtschreibreform // Sprachreport. Extraausgabe.- Mannheim: Institut für deutsche Sprache, Januar 1996.- 10S.